

Enköpings kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i Fjärdhundraskolan i Enköpings kommun

Med anledning av den rådande situationen med risker för smittspridning av Covid-19

Skolinspektionen är medveten om att många skolor i dagsläget är påverkade med anledning av Covid-19. Följden kan vara stor frånvaro av personal eller att resurser måste tas i anspråk för nya förhållanden. Vi följer kontinuerligt situationen och hur den påverkar skolsystemet i olika delar av landet. Om du som huvudman behöver längre uppföljningstid kontakta Skolinspektionen för prövning.

Skolinspektionens beslut

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Enköpings kommun en anmärkning.

Enköpings kommun ska senast den **31 januari 2022** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i arbetet med att utreda elevers behov av särskilt stöd. Alla elever som befaras inte komma att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar, anmäls inte till rektorn. Rektorn ser inte heller till att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd även fast rektorn har uppmärksammat att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås trots att stöd har getts i form av extra anpassningar.

Skolinspektionen bedömer vidare att det föreligger brister i arbetet med att bedriva ett aktivt och medvetet värdegrundsarbete, i syfte att skapa en miljö som bygger på respekt för och hänsyn mot varandra. Det förekommer hårt språkbruk och maktlekar bland elever på skolan och de åtgärder som skolan har vidtagit för att förbättra språkbruket och motverka maktlekarna har inte gett tillräcklig effekt.

Skolinspektionen bedömer även att det föreligger brister i arbetet med att utforma utbildningen så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet. Elever blir utsatta för maktlekar och elever vågar inte heller berätta för en vuxen att detta sker.

Slutligen bedömer Skolinspektionen att det föreligger brister i arbetet med ordningsreglerna. Lärarna tar inte ett gemensamt ansvar för att ordningsreglerna och konsekvenstrappan efterlevs även fast dessa är kända av både elever och lärare.

Anmärkning

Särskilt stöd

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i arbetet med att utreda elevers behov av särskilt stöd. Skolinspektionens utredning visar att en anmälan inte alltid görs till rektorn när det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar. Rektorn ser inte heller till att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd, även fast rektorn har uppmärksammat att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detta har resulterat i att ett stort antal elever, både anmälda och inte anmälda, inte har fått sitt stödbehov utrett trots att de sedan höstterminen 2019 har befarats inte komma att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i minst ett och samma ämne. Bristerna i arbetet med att utreda elevers behov av särskilt stöd riskerar att få till följd att elever inte ges det stöd som de är i behov av för att nå utbildningens mål. Det är också viktigt ur ett rättssäkerhetsperspektiv att en elevs behov av särskilt stöd utreds och att det fattas ett beslut såväl gällande att utarbeta som att inte utarbeta åtgärdsprogram, eftersom elevens vårdnadshavare har möjlighet att överklaga i båda fallen.

Rättslig reglering

I 3 kap. 7 § skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 3 kap. 5 § skollagen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska vidare se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd (Lgr 11, 2.2 Kunskaper).

Det huvudsakliga syftet med utredningen är att fastställa om en elev har behov av särskilt stöd och i förekommande fall vilket behov av särskilt stöd eleven har. Enligt Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:40) och även Skolväsendets överklagandenämnds praxis, bör utredningen bestå av två delar. Först en kartläggning av elevens skolsituation med hänsyn till omständigheter på individ-, grupp- och skolnivå, samt därefter en pedagogisk bedömning av om eleven är i behov av särskilt stöd, och i så fall en bedömning av vilket behov av stöd eleven har. I den kartläggande delen krävs som regel även en analys av de tänkbara orsakerna till elevens svårigheter (jfr bl.a. Överklagandenämndens beslut den 16 januari 2014 med dnr 2013:468). Det är också nödvändigt att eleven och elevens vårdnadshavare ges möjlighet att medverka i

utredningen (prop. 2009/10:165, s. 291). Det bör endast i undantagsfall kunna anses vara uppenbart obehövt att i en utredning om särskilt stöd samråda med den del av elevhälsan som har specialpedagogisk kompetens (prop. 2013/14:160, s. 25).

I 3 kap. 9 § anges att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd ska rektorn, eller den rektor som har överlätit beslutanderätten till, i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Vidare anges i 28 kap. 16 § skollagen, att ett beslut av en rektor får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om åtgärdsprogram, särskilt stöd i en särskild undervisningsgrupp eller enskilt eller anpassad studiegång.

Enligt förarbetena till bestämmelsen i 28 kap. 16 § skollagen framkommer bland annat att även ett beslut att inte utarbeta ett åtgärdsprogram kan överklagas. Om rektor till exempel trots signaler om att det finns ett stödbehov, fattar ett beslut om att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas, kan det finnas skäl att en oberoende instans granskar om detta beslut verkar rimligt (prop. 2009/10:165 s. 586).

Skolinspektionens utredning

Samtliga fall där det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås anmäls inte till rektor

Av Skolinspektionens utredning framgår att samtliga fall där det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar, inte anmäls till rektor. Av intervjuer med lärare, elevhälsan och rektor samt huvudmannens inlämnade dokumentation, framgår visserligen att skolan har en dokumenterad arbetsgång för arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd. Skolans arbetsgång innebär att när det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ges eleven extra anpassningar. Efter en tid utvärderas de extra anpassningarna av lärare och specialpedagog. Om de extra anpassningarna inte ger resultat ska läraren sedan anmäla eleven till elevhälsomötet och det är specialpedagogerna som överlämnar anmälan till elevhälsomötet. Den biträdande rektor deltar vid elevhälsomötet. Av intervjuer med lärare och specialpedagogerna framkommer dock, att anmälan inte alltid sker till rektor i de fall det kan befaras att en elev inte kommer att uppnå kunskapskraven, trots att eleven har getts extra anpassningar. Vid dessa intervjuer omtalar Skolinspektionen de elever i årskurs 2-5 som, enligt huvudmannens inlämnade dokumentation, befaras inte komma att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i minst ett och samma ämne detta och föregående läsår. Skolinspektionen omtalar även de elever i årskurs 6-9 som haft betyget F eller streck i minst ett och samma ämne detta och föregående läsår. Av huvudmannens inlämnade dokumentation framgår även att dessa elever inte har fått sitt behov av särskilt stöd utrett. Vid intervjuerna bemöts detta och vid intervju med lärare framgår bland annat att det finns en förhoppning om att de

extra anpassningar de ger eleverna ska ge resultat och om eleverna inte klarar kunskapskraven i årskurs 3 kan lärarna arbeta vidare med eleverna i årskurs 4. En lärare uppger att hen inte vet varför de inte anmäler till rektorn. En annan lärare berättar att en av eleverna inte har fått sitt behov av särskilt stöd utrett, men att lärarna har gjort en plan för hur eleven ska klara kunskapskraven. Specialpedagogerna uppger att avseende 27 stycken av de elever som Skolinspektionen omtalar har anmälan till rektorn inte gjorts, men att stöd ges i form av extra anpassningar.

Rektorn ser inte till att elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt

Av Skolinspektionens utredning framgår att rektorn inte ser till att skyndsamt utreda elevens behov av särskilt stöd, även fast rektorn har uppmärksammat att det kan befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. I intervju med lärare, elevhälsa och rektor framgår att det finns rutiner för att uppmärksamma dessa elever. Till exempel uppger såväl lärare, elevhälsa som rektorn att rektorn följer upp elevernas kunskapsprogression vid mitterminskonferenser i mars och oktober samt vid överlämningskonferenser. Rektorn uppger vidare att hon fångar upp elever som behöver en utredning om behov av särskilt stöd genom dialog med specialpedagogerna och lärare. Rektorn uppger dock även att det kan vara rimligt att elevens behov av särskilt stöd inte utreds, även om lärarna befarar att eleverna inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i minst ett och samma ämne under tre terminer i följd, beroende på vilka extra anpassningar eleven får och hur ingripande de extra anpassningarna är.

Vid intervju med specialpedagogerna omtalar Skolinspektionen de elever i årskurs 2-5 som, enligt huvudmannens inlämnade dokumentation, befarats inte komma att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i minst ett och samma ämne detta och föregående läsår. Skolinspektionen omtalar även de elever i årskurs 6-9 som haft betyget F eller streck i minst ett och samma ämne detta och föregående läsår. Av dokumentationen framgår även att dessa elever inte har fått sitt behov av särskilt stöd utrett. Specialpedagogerna uppger att sex av dessa elever ges stöd i form av extra anpassningar och har anmälts till rektorn, men att elevernas behov av särskilt stöd inte har utretts.

Motivering till anmärkning som ingripande

Enligt 26 kap. 11 § skollagen får Skolinspektionen tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning. Då Enköpings kommuns verksamhet inte fullt ut uppfyller författningarnas krav vad gäller arbetet med att utreda elevens behov av särskilt stöd, föreligger skäl att tilldela Enköpings kommun en anmärkning.

Trygghet

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i arbetet med att bedriva ett aktivt och medvetet värdegrundsarbete, i syfte att skapa en miljö som bygger på respekt för och hänsyn mot varandra. Skolinspektionens utredning visar att det förekommer hårt språkbruk och maktlekar bland elever på skolan. Det framgår att skolan har vidtagit

åtgärder för att förbättra språkbruket och motverka maktlekarna, men att åtgärderna inte har gett tillräcklig effekt. Skolinspektionen bedömer vidare att skolans arbete med att utforma utbildningen så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet brister. Utredningen visar dels att elever blir utsatta för maktlekar och dels att elever inte vågar berätta för någon vuxen att så sker. Skolinspektionen bedömer även att det finns brister i skolans arbete med ordningsreglerna. Utredningen visar att lärarna inte tar ett gemensamt ansvar för att ordningsreglerna och konsekvenstrappan efterlevs, även fast dessa är kända av både elever och lärare. Ovanstående brister riskerar att få till följd att elever riskerar att inte nå utbildningens mål, eftersom de viktigaste förutsättningarna för att elever ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö.

Rättslig reglering

I skollagen anges att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Det ska finnas ordningsregler för varje skolenhet som ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande (5 kap. 3 §, 5 § första stycket och 6 § första stycket skollagen).

Enligt förarbetena till bestämmelserna i 5 kap. 3 och 5 §§ skollagen framkommer bland annat att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det förebyggande arbetet är centralt, och det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319 och 320).

Av läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår bland annat att skolans mål är att varje elev respekterar andra människors egenvärde, kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen. Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt. Det framgår även att skolans mål är att varje elev visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Vidare framgår att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (Lgr 11, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande och 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionens utredning*Det förekommer hårt språkbruk och maktlekar bland eleverna*

Av Skolinspektionens utredning framgår att det förekommer hårt språkbruk och maktlekar bland elever på skolan. Elever, lärare, elevhälsa och rektor uppger visserligen i intervju, att skolan har genomfört insatser för att förbättra språkbruket och motverka maktlekarna. Till exempel uppger både lärare och rektor att de har arbetat med att förbättra elevernas språkbruk och har samtalat med eleverna om att det inte får förekomma ett sådant språkbruk. Lärare uppger även att både de och rektorn har fört samtal med eleverna om att maktlekar inte får förekomma. En lärare berättar att maktlekarna inte längre pågår i korridorerna på grund av att lärare finns närvarande. Elevhälsan uppger att skolan gjorde en insats förra terminen för att motverka förekomsten av maktlekar och att kuratorn fortfarande regelbundet samtalar med eleverna om detta.

Elever uppger dock att elever ofta svär mot varandra och att det är få elever som följer regeln att de ska behandla andra som de själva vill bli behandlade. Elever uppger till exempel att lärarnas samtal med eleverna om hur de ska behandla varandra inte har bidragit i någon större utsträckning till att elever förbättrar sitt språkbruk eller behandlar varandra bättre. Även psykologen bekräftar, vid intervju med elevhälsan, att språkbruket bland eleverna har blivit grovt.

Av intervjuer med såväl biträdande rektor som elever och skolsköterska, ges en samstämmig bild av att maktlekarna fortfarande pågår. Den biträdande rektorn uppger att maktlekarna har minskat, men att de fortfarande sker i korridorerna där det inte alltid finns vuxna och att arbetet med att motverka maktlekar måste fortsätta. Elever i årskurs 9 uppger att de ser att det pågår maktlekar i korridorerna och ger exempel på olika maktlekar som pågår. Till exempel berättar eleverna att om någon elev har klippt sig, ska de andra eleverna ge den eleven ett slag i nacken. Eleverna berättar att det finns många maktlekar och att de förekommer i årskurs 7 och 8. Eleverna berättar vidare att lärarna pratar mycket med eleverna om att det inte är tillåtet med maktlekar, men att eleverna inte lyssnar utan fortsätter med maktlekarna. Skolsköterskan bekräftar att elever i årskurs 7 vid hälsosamtalen berättat att maktlekar fortfarande pågår, men att eleverna upplever att situationen blivit bättre.

Elevhälsan uppger i intervju att de anser att arbetet med normer och värderingar skulle behöva lyftas särskilt och vara ett stående och återkommande tema i utbildningen, eftersom maktlekar är så utbredd. Elevhälsan berättar vidare att de anser att det skulle behöva planeras en insats organisatoriskt och läggas resurser på insatsen. Som exempel uppger de att elevhälsans kompetenser skulle behöva arbeta i klassrummet tillsammans med läraren.

Elever vågar inte berätta för en vuxen att maktlekar pågår

Av Skolinspektionens intervjuer med elever och skolsköterska, framkommer att elever inte vågar berätta för en vuxen att maktlekar pågår. En elev uppger att eleverna i årskurs 8 bara skrattar när elever utsätter en annan elev för maktlekar och att ingen elev säger till någon vuxen, utan alla elever är med på maktlekarna. Flera elever

berättar att de upplever att kulturen som råder bland eleverna är att det inte är accepterat att berätta för en vuxen att det pågår maktlekar, eftersom eleverna då blir utpekade som tjallare. Skolsköterskan bekräftar att det finns många elever som inte vågar säga till en vuxen när det förekommer maktlekar. Vidare uppger skolsköterskan att även om eleverna säger att maktlekarna är på skoj, så blir det allvar och flera elever känner sig kränkta.

Ordningsreglerna och konsekvenstrappan efterlevs inte av all personal

Av Skolinspektionens utredning framgår att lärarna inte tar ett gemensamt ansvar för att ordningsreglerna och konsekvenstrappan efterlevs. Av intervjuer med elever, lärare och rektor framkommer visserligen att skolan har ordningsregler och en konsekvenstrappa som båda är kända för både elever och lärare samt att eleverna har varit delaktiga i framtagandet av ordningsreglerna. Elever och lärare uppger dock i intervjuer, att ordningsreglerna och konsekvenstrappan inte efterlevs av all personal på skolan. Till exempel uppger de äldre eleverna att de upplever att konsekvenstrappan inte följs av alla lärare och att lärarna reagerar olika på om elever bryter mot ordningsreglerna. Detta bekräftas av lärare som uppger att det finns lärare som inte följer ordningsreglerna. En lärare berättar att detta leder till att eleverna anser att de lärare som följer ordningsreglerna är strängare. En annan lärare berättar att det även leder till att elever ifrågasätter varför de ska följa ordningsreglerna. Vid intervju med lärare omtalar Skolinspektionen elevenkäten som Skolinspektionen genomförde hösten 2019, som visade att 25 procent av eleverna i årskurs 5 upplevde att lärarna inte följde ordningsreglerna. När Skolinspektionen omtalar detta resultat, uttrycker en lärare att det skulle kunna bli ett liknande resultat för eleverna på högstadiet om enkäten genomfördes där i dag.

Motivering till anmärkning som ingripande

Enligt 26 kap. 11 § skollagen får Skolinspektionen tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning. Då Enköpings kommuns verksamhet inte fullt ut uppfyller författningarnas krav vad gäller värdegrundsarbetet, arbetet med att utforma utbildningen så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och arbetet med ordningsreglerna, föreligger skäl att tilldela Enköpings kommun en anmärkning.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Skolinspektionens tillsyn har även omfattat områdena undervisning och lärande och elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Annat har inte framkommit än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom dessa områden.

På Skolinspektionens vägnar

X Johan Westerling-Kalla

X Sara Carlsson

Beslutsfattare
Signerat av: Johan Westerling Kalla

Föredragande
Signerat av: Sara Carlsson

Vid ärendets handläggning har även utredaren Linda Wolf och juristen Ida Östlund medverkat.

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Fjärdhundraskolan

Fakta om Fjärdhundraskolan

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Enköpings kommun under våren 2021. Skolinspektionen genomförde tillsyn av Fjärdhundraskolan mellan den 13 april 2021 och den 19 april 2021.

Fjärdhundraskolan är en grundskola som omfattar förskoleklass samt årskurserna 1-9 med sammanlagt cirka 350 elever, belägen i Enköpings kommun. Skolinspektionen genomförde digitala intervjuer med elever, lärare, elevhälsan, biträdande rektorn och rektorn den 13, 14, 15 och 19 april 2021.